

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธศาสนา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต

หนังสือเรียนยังคงมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา มี พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส เป็นกรรมการ ดังรายนามที่ปรากฏท้ายหนังสือนี้

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยึดพระรัตนตรัย เป็นแกนกลางในการเรียนรู้ โดยจะต้องจัดการเรียนรู้ตามหลักโอวาท ๓ และไตรสิกขา เพื่อสร้างเยาวชนไทยให้เป็นคนดี วานอนสอสง่าย มีศีล สมาธิ ปัญญา คิดดี คิดเป็นและคิดถูก มีสติสัมปชัญญะ หนังสือเรียนเล่มนี้ ได้จัดทำให้เหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวคือ มีการนำเสนอเนื้อหาเป็นเรื่องราวผ่านตัวละครที่มีวัยใกล้เคียงกับผู้เรียน ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย จูงใจผู้เรียน และสอดแทรกกระบวนการคิด การปฏิบัติที่กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง รวมทั้งเสนอแนะแนวการจัดการเรียนรู้และการประเมินตนเองตามหลักอริยวัฑฒิ ๕ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีชีวิตที่สงบสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ จะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร และยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป ขอกราบขอบพระคุณพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ประธานกรรมการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดทำหนังสือเรียนเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ไว้ ณ โอกาสนี้

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒๙ มกราคม ๒๕๕๓

ISBN 978-974-01-6356-5

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๔๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๕๓

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๓๓, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร : ๐ ๒๕๓๙ ๙๙๕๖

จัดจำหน่าย : องค์การค้าของ สกสค.

๖๙ อาคาร ๙ ถนนราชดำเนินกลาง แขวงบวรนิเวศ

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๖๒๙ ๑๙๑๐-๑๑ โทรสาร : ๐ ๒๒๔๐ ๓๖๘๐, ๐ ๒๒๔๒ ๕๔๓๐

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

คำชี้แจง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ วรรคแรก กำหนดให้มีการจัดทำ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ” ดังนั้น เพื่ออนุวัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสภาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว และข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงได้มีคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ๙๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต

คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายได้เร่งรีบดำเนินการจัดประชุมทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาไปพร้อมๆ กัน โดยมีการจัดทำในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ (๖ เล่ม) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ (๑ เล่ม) ก่อน เพื่อให้ทันประกาศใช้เป็นหนังสือเรียนในปีการศึกษา ๒๕๕๓ นี้

อนึ่ง มีข้อที่ชี้แจงทำความเข้าใจในสภาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรฉบับใหม่นี้ว่า กรอบความคิดในการจัดทำนี้ยึดพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแกนกลางในการเรียนรู้ โดยกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาตามหลักโอวาท ๓ ไตรสิกขา และอริยสัจ ๔ ไปพร้อมกัน เพราะฉะนั้น หนังสือเรียนแต่ละชั้นจึงมีหน่วยการเรียนรู้ ๓ หน่วย ตามองค์ ๓ ของพระรัตนตรัย การเรียนการสอนจะต้องมีความเชื่อมโยงกัน และนอกจากการทำความเข้าใจเนื้อหาแล้ว ยังมุ่งเน้นให้รู้จักวิเคราะห์และสามารถนำไปใช้กับการดำเนินชีวิต ได้ถูกต้องสมบูรณ์เหมาะสมด้วย

ขออนุโมทนาขอบคุณกรรมการทุกคนที่มีส่วนร่วมในการทำหนังสือเรียนนี้โดยทั่วกัน

(พระธรรมโกศาจารย์)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ ดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา 	๑
บทที่ ๒ เจ้าชายสิทธัตถะ 	๑๓
บทที่ ๓ คลังความรู้และปัญญา 	๒๙
บทที่ ๔ พระธรรมพัฒนาชีวิต 	๕๗
บทที่ ๕ ยอดกตัญญู 	๗๗
บทที่ ๖ ฝึกใจให้สงบเพื่อเพิ่มปัญญา 	๙๓
บทที่ ๗ ชาวพุทธมีหน้าที่ 	๑๒๑
ภาคผนวก	๑๔๔

บทที่ ๑

ดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา

พระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดในฝัน
จังหวัดหนึ่งที่สุตาและเสรีสนใจจะไปเที่ยวนาน
แล้ว วันนี้พ่อกับแม่ตกลงจะพาทั้งสองไปเที่ยว
ก่อนเดินทางสุตาและเสรีไหว้ตาและยาย

“ไหว้พระเถอะหลาน ขอให้เดินทาง
ปลอดภัยนะ ระวังตัว เชื้อฟุ้งพ่อแม่ กลับบ้านมา
ยายจะทำต้มส้มปลาม้าที่หลานชอบไว้ให้กิน
มือเย็น” ยายให้พร พลังมองตามด้วยความรัก
และห่วงใย

“ลาคุณตาคุณยายแล้ว เราขึ้นรถกันเลยลูก
ออกเช้าหน่อย อากาศดี พ่อจะได้ขับรถไม่เหนื่อย”
แม่บอกเด็กๆ ให้ขึ้นรถ

ผ่าน

“ลูกถามคำถามสำคัญเขี้ยวนะ คนไปวัดจะ
ได้ใกล้พระ ได้ฟังคำสั่งสอนที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว
จิตใจให้สมานสามัคคีกัน ด้วยการให้ การเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ การเสียสละแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือกัน

ตลอดจนให้ความรู้และคำแนะนำสั่งสอน เรียกว่า **ทาน** ได้พูดจกกันด้วยถ้อยคำไพเราะ เกิดความรัก ความสามัคคี เรียกว่า **ปิยวาจา** ได้ทำประโยชน์ ร่วมกัน เรียกว่า **อัตถจริยา** และทำตัวให้เข้ากันได้ ด้วยการร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ไม่ถือตัว ไม่เอาวรร- เอลาเปรียบกัน เรียกว่า **สมานัตตตา** ธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้ รวมเรียกว่า **สังคหวัตถุ ๔** เมื่อชาวพุทธ เข้าวัด ก็จะได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม ๔ ประการนี้ อย่างเต็มที่” พ่ออธิบาย

“ใครจะสร้างวัดแต่ละวัด ต้องมีเงินทองมาก ไซ้ไหมพ่อ” สุดาถามต่อ

“ไม่ใช่เสมอไป คนที่มีเงินทองไม่มาก ก็ สร้างวัดได้ โดยรวมกำลังทรัพย์และกำลังกายกัน วัดที่สร้างโดยวิธีนี้ จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของ ชาวพุทธ และทำให้คนไทยส่วนใหญ่นับถือ พระพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตประจำวันตาม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา” พ่อตอบ

“ถ้าอย่างนั้น เราจะถือว่าพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาของคนไทยได้ไซ้ไหมครับพ่อ” เสรี เสนอความเห็น

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร

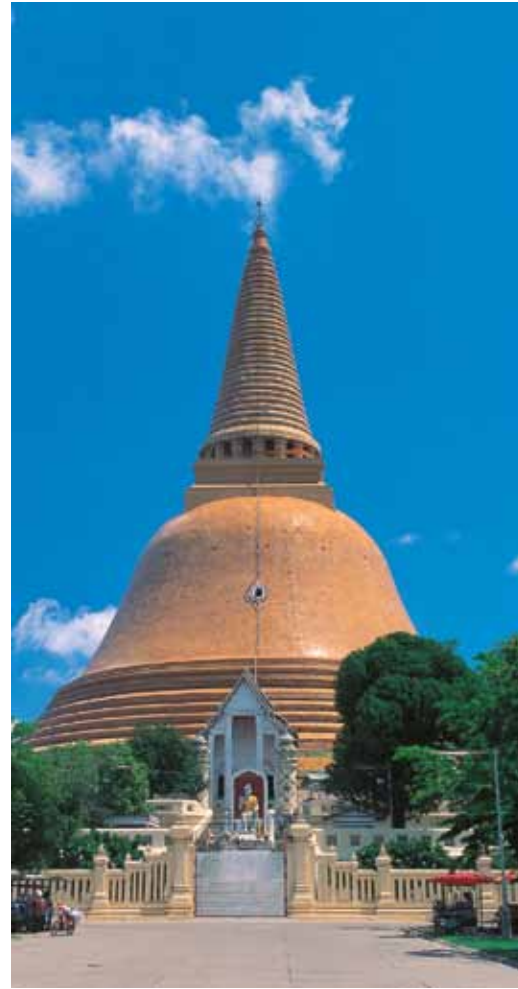
“ไซ้แล้ว ลูกพ่อเก่งจริงๆ เราพูดได้เต็มปาก เลยว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย” พ่อสรุปด้วยความภูมิใจในตัวลูกชาย

“วัดที่พระเจ้าแผ่นดินโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง ขึ้นก็มีไซ้ไหมคะพ่อ” สุดาถาม

“มีหลายวัดลูก อย่างในกรุงเทพฯ ก็มี วัดพระแก้ว หรือวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นวัด ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น” พ่อตอบ

หลวงพ่อดำปางปาลีโลยก์ ปางปาลีโลยก์
วัดป่าเลไลยก์ จังหวัดสุพรรณบุรี

พระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์
จังหวัดนครปฐม

พระเจดีย์หลวง วัดเจดีย์หลวง
จังหวัดเชียงใหม่

พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนม
จังหวัดนครพนม

“สุดา เสรี ใครจำชื่อวัดต่างจังหวัดที่เรา
เคยไปเที่ยวได้บ้าง” แม่ชวนลูกแข่งความจำ

“ผมขอเลือกวัดที่อยู่ใกล้ๆ บ้านเรานะครับ
วัดป่าเลไลยก์ ที่สุพรรณบุรี วัดพระปฐมเจดีย์
ที่นครปฐม” เสรีรีบพูดชื่อวัดโดยเร็ว

“แหม! เสรีเลือกวัดใกล้ๆ หมดเลย จั๊นพี
ขึ้นไปทางภาคเหนือเลยนะ วัดเจดีย์หลวง จังหวัด
เชียงใหม่ ทางภาคอีสาน เช่น วัดพระธาตุพนม
จังหวัดนครพนม”

“แล้วทางใต้ล่ะ ใครจะบอกได้บ้าง” แม่
ทดสอบเด็กทั้งสอง

วัดช้างให้
จังหวัดปัตตานี

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี ที่มีหลวงปู่ทวด
เหยียบน้ำทะเลจืด” เสรีรูปพูดขึ้นก่อน

“วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัด
นครศรีธรรมราช” สุดาตอบ

“เก่งทั้ง ๒ คนเลยจ้ะ” แม่กล่าวชม

“พ่อจ๊ะ พ่อช่วยจอดรถตรงหน้าวัดช้างหน้า
เราจะลงไปตักบาตรกันจ๊ะ พระออกบิณฑบาตพอดี
แม่เตรียมอาหารมาด้วย” แม่บอกพ่อพร้อมกุ๊กกิ๊ก
จะลงจากรถ

พ่อขับรถพาครอบครัวไปจนถึงพระนครศรีอยุธยา จังหวัดที่เต็มไปด้วยโบราณวัตถุโบราณสถานทางพระพุทธศาสนา พ่ออธิบายเรื่องราวของกรุงศรีอยุธยาว่า เคยเป็นเมืองหลวงของไทย มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน ชาวพระนครศรีอยุธยามีศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนา ได้สร้างศาสนวัตถุและศาสนสถานที่สวยงามไว้มากมาย ปัจจุบันกลายเป็นโบราณวัตถุและโบราณสถานที่สะท้อนให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติ

พ่อสรุปว่า “พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ฝังลึกอยู่ในจิตใจของคนไทย และแสดงออกมาเป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างที่สูงๆ เห็นกลายเป็นลักษณะเฉพาะของชาติไทย ที่เรียกกันว่า **เอกลักษณ์ของชาติ** จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

ชาวพุทธจึงควรศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถูกต้อง และนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ได้ ถ้าลูกทำได้อย่างนี้ก็จะเกิดผลดีทั้งแก่ตัวเองและแก่พระพุทธศาสนา **ผลดีแก่ตัวเอง** คือได้เป็นคนดีตามวิถีพุทธ **ผลดีแก่พระพุทธศาสนา** คือ ได้ช่วยสืบอายุของพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงต่อไปได้นาน เข้าใจไหมลูก”

เสรีและสุดาตอบรับว่าเข้าใจดีและจะปฏิบัติตามที่พ่อแนะนำต่อไป

